

СЕРТИФІКАЦІЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Огородник Н. З., д.вет.н., с.н.с.

(Львівський національний аграрний університет)

Незважаючи на 20-30 % чи на 50 % вищу вартість, у світі виробництво органічної продукції невідомо зростає, що зумовлено, передусім, занепокоєнням споживачів стосовно безпеки харчових продуктів та турботою про власне здоров'я [6]. Збільшення розвитку органічного виробництва за оцінками експертів в Україні є у 5,5 рази вищим, порівняно із європейськими державами і у 4,9 разів – з світовими виробниками. Сьогодні в світі налічується близько 2,3 мільйонів виробників органічних продуктів, понад 80 % яких зосереджено в Азії, Африці й Латинській Америці. У світі понад 43,7 млн. га площ зайнято під органічним виробництвом, переважна більшість з яких знаходиться в Океанії й Європейському Союзі [15]. Причому у розрізі країн-членів Європейського Союзу показники дуже відрізняються. Світові обсяги органічного споживчого ринку становлять близько 60 млрд. євро, лідером є США (43 %), Європейський Союз (40 %) і Китай (6 %).

Органічна продукція підлягає обов'язковій сертифікації згідно існуючих стандартів. На сьогодні часто правові норми стосовно органічної продукції замінюють стандартами, які простіше піддаються міжнародній гармонізації [4]. Стандарти дозволяють державі регулювати правові норми щодо встановлених вимог до певного виду продукції [8].

З огляду на природно-кліматичний та ґрунтовий потенціал Україна має унікальну можливість зайняти провідне місце серед виробників органічної продукції, ключовим для збуту є ринок Європейського Союзу, адже до 73 % експорту цієї продукції прямує туди [10]. Основними українськими органічними продуктами, що йдуть на експорт є: зерно кукурудзи, сої, пшениці, жита, вівса, ячменю, гороху, пшона, люпину, соняшникові макуха, олія, насіння гарбуза, льону та ріпаку, яблучний концентрат, лохина [13]. Існує тенденція до збільшення частки продукції, що переробляється – круп, борошна, соків, сиропів, повидла, молочних та м'ясних виробів, лікарських трав. У 2017 р. започатковано експорт органічного меду, а з 2019 р. – органічного цукру [11].

Основними країнами-імпортерами, зацікавленими українською органічною продукцією є Нідерланди, Німеччина, Швейцарія, США, Австрія, Італія, Великобританія, Польща, Чехія, Угорщина, Франція, Румунія, Бельгія, Канада, Болгарія, Литва, Данія, Австралія, країни Азії, усіх понад 40 держав.

Робляться кроки для розвитку органічної галузі на законодавчому рівні, зокрема в Україні ухвалено Постанову «Про затвердження Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції», яка імплементує положення Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» й передбачає правове регулювання в Україні органічної сертифікації [5]. Тепер

«органічний продукт» має однойменний напис і державний логотип. Заборонено слова з префіксами біо- та еко- і написи «біологічний», «екологічний», «біодинамічний», «органік» й інші. В Європейському Союзі для цього розроблено спеціальний знак «Euroleaf», під яким розміщують інформація про походження продукції [1]. Продукт маркується органічним, якщо відповідає встановленим вимогам й містить не менше 95 % органічних інгредієнтів, що підтверджується сертифікатом [9].

Українські виробники ретельно стежать за змінами в органічному виробництві Європейського Союзу згідно, якого у травні 2020 р. було схвалено стратегію «Від ферми до виделки», ключовою тезою якої є збільшення до 2030 р. «органічних» земель до 25 %. Продовженням Європейського зеленого курсу є Проект аграрного сектору України, спрямований на сільські громади «Український зелений шлях від ферми до виделки: крок за кроком» і Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 р.», в якій планується довести площу земель з органічним статусом до 3 %, тобто до 1,3 млн. га [2]. В 2020 р. площі сертифікованих органічних земель в Україні склали 1 %, що становить 462 тис. га.

В 2020 р. Держслужбою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів було започатковано Перелік органів іноземної сертифікації, а в 2021 р. оприлюднено Наказ Мінекономіки «Про затвердження Вимог до матеріально-технічної бази та інших об'єктів інфраструктури, необхідних для виконання функцій із сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції» [12]. На сьогодні в Україні налічується понад 428 операторів органічного ринку і 294 органічних агропідприємств, загалом 722, 64 підприємства випускають фасовану продукцію. Більшість органічних операторів сертифіковано за стандартом Європейського Союзу, Національною органічною програмою США (NOP), Канадським органічним режимом (COR), Bio Suisse (Швейцарія), Naturland та Bioland (Німеччина), Soil Association (Великобританія), JAS (Японія), KRAV (Швеція), БІОЛан (Україна) [3].

В Україні робота над органічним виробництвом розпочалась з вивчення стандартів Швейцарії Bio Suisse, котрі вищі за стандарти Європейського Союзу [16]. Швейцарія другий за величиною імпорту споживач української органічної продукції, вона сертифікувала понад 15,4 % сільськогосподарських земель.

За результатами моніторингу Мінекономіки найбільше сертифікованих земель є в Херсонській, Тернопільській, Одеській, Запорізькій і Черкаській областях. Згідно офіційної статистики наразі Україна посідає 11 місце в Європі і 20 місце в світі за площею сертифікованих органічних угідь, перше місце в Іспанії, де обробляється понад 1,97 млн. га. Українські сертифіковані господарства як в Європі мають від кількох і до тисяч га. Найбільша площа органічних земель у компанії «Арніка» 15,8 тис. га.

В Україні половину сертифікованих органічних земель займають зернові – 48 %, 16 % – олійні, 4,6 % – бобові культури, овочеві розміщуються на 2 % площ, фрукти – на 0,6 %, а виноград – на 0,1 % [14]. За результатами 2020 р. вироблено 3 тис. т сертифікованої органічної овочевої продукції.

І хоча на внутрішньому ринку перші українські органічні продукти

з'явилися ще у 2008 р., проте, й на сьогодні першочерговою проблемою для розвитку вітчизняного органічного виробництва є низький рівень обізнаності і відповідно малі обсяги споживання органічних продуктів, а також обмежена купівельна спроможність наших громадян, що зумовлює переважну орієнтацію українських сертифікованих виробників на іноземні ринки збуту.

Список літератури

1. Берзіна С.В. Екологічна сертифікація та маркування / С.В. Берзіна, Д.Ю. Капотя, Г.С. Бузан. Методичний довідник. – К., 2017. – 114 с.
2. Грицак Н. «Зелений» тренд на службі агромаркетингу // Агробізнес Сьогодні. – 2013. – № 21(268) // www.agro-business.com.ua.
3. Інспекція та сертифікація // Офіційний сайт сертифікаційного органу Органік Стандарт // www.organicstandard.com.ua.
4. Корніцька О.І. Органічне виробництво: основні напрямки наукового забезпечення // Агроекологічний журнал. – 2011. – № 3. – С. 26-30.
5. Методичні рекомендації щодо застосування законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. ПП «АРТ ОК». Київ – 2020. 32 с.
6. Милованов Є.В. Органічне сільське господарство: перспективи для України // Посібник українського хлібороба. – 2009. – С. 257-260.
7. Мінькова О.Г. Маркування та сертифікація органічної продукції / О.Г. Мінькова, В.М. Сакало, О.О. Горб // Актуальні проблеми економіки. 2016. № 2 (176). – С. 126-135.
8. Моклячук Л.І. Принципи сертифікації виробництва органічної продукції в Україні / Л.І. Моклячук, А.М. Ліщук, Ю.О. Зацарінна, О.А. Слободенюк // Агроекологічний журнал. – 2013. – № 2. – С. 12-16.
9. Новак К. Досвід Німеччини у законодавстві органічного сільського господарства – альтернативні варіанти політики для України. Перший міжнародний конгрес «Органічна Україна» – 2017. 26-28 січня 2017 р., К., 21 с.
10. Органік Бізнес-довідник України // Швейцарсько-український проект «Розвиток органічного ринку в Україні» (2012-2016), К., 2014 // www.ukraine.fibl.org.
11. Органічний ринок в Україні // Інформаційний бюлетень. OrganicInfo.ua #OrganicInUkraine. 2020. 5 с.
12. Правова інформація // Офіційний сайт сертифікаційного органу БіоЛан // www.biolan.org.ua.
13. Чудовська В.А. Організаційно-економічні особливості органічного сільськогосподарського виробництва в Україні // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Ж., 2014. – С. 482-486.
14. Щодо напрямів розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні // www.niss.gov.ua.
15. Pekala A. Market analysis of organic foods in the Nordic and Baltic countries // Nordic Council of Ministers. Copenhagen, Denmark. 2020. 140 p.
16. Declaration of conformity with Bio Suisse standards // www.bio-suisse.ch.